

Rasspecifika Avelsstrategier (RAS)

Nederlandse kooikerhondje

Svenska Kooikerhondjeklubben ©

2012-12-10

1 Innehåll

2	FIGURFÖRTECKNING.....	2
3	REVIDERING AV RASSPECIFIKA AVELSSTRATEGIER - RAS, FASTÄLLDA AV SKK 2006-10-01.	3
4	SAMMANFATTNING.....	4
5	FÖRORD.....	4
6	BAKGRUND/ÄNDAMÅL.....	5
6.1	KOOIKER I SVERIGE.....	5
6.2	KOOIKER INTERNATIONELLT.....	6
6.3	CLUBREGISTRET.....	6
7	FUNKTION.....	7
7.1	HISTORIA.....	7
7.2	NULÄGE.....	7
7.3	MÅL.....	7
7.4	STRATEGI.....	7
8	AVELSSTRUKTUR.....	8
8.1	HISTORIA.....	8
8.2	NULÄGE.....	8
8.2.1	INAVELSTREND I SVERIGE.....	9
8.3	MÅL.....	11
8.4	STRATEGI.....	11
9	MENTALITET.....	11
9.1	HISTORIA.....	11
9.2	NULÄGE.....	12
9.2.1	MH – MENTALBESKRIVNING HUND - MENTALTEST.....	12
9.3	MÅL.....	12
9.4	STRATEGI.....	12
10	HÄLSOLÄGE.....	13
10.1	HISTORIA.....	13
10.2	NULÄGE.....	13
10.2.1	VON WILLEBRANDS SJUKDOM (VWD), TYP 3.....	13
10.2.2	PATELLALUXATION (PL).....	14
10.2.3	ÖGON.....	15
10.2.4	HEREDITARY NECROTISING MYELOPATHY (ENM).....	16
10.2.5	(POLY)MYOSITIS.....	17
10.2.6	NJURPROBLEM, RENAL DYSPLASI, RD.....	17
10.2.7	HÖFTLEDSDYSPLASI, HD.....	17
10.3	MÅL.....	18

10.4	STRATEGI	18
11	EXTERIÖR	18
11.1	HISTORIA	18
11.2	NULÄGE	18
11.3	MÅL.....	19
11.4	STRATEGI	19
12	UPPFÖLJNING AV RAS	19
13	SAMMANFATTANDE MÅL.....	19
14	FÖRANKRING.....	19
15	KÄLLOR.....	20

2 FIGURFÖRTECKNING

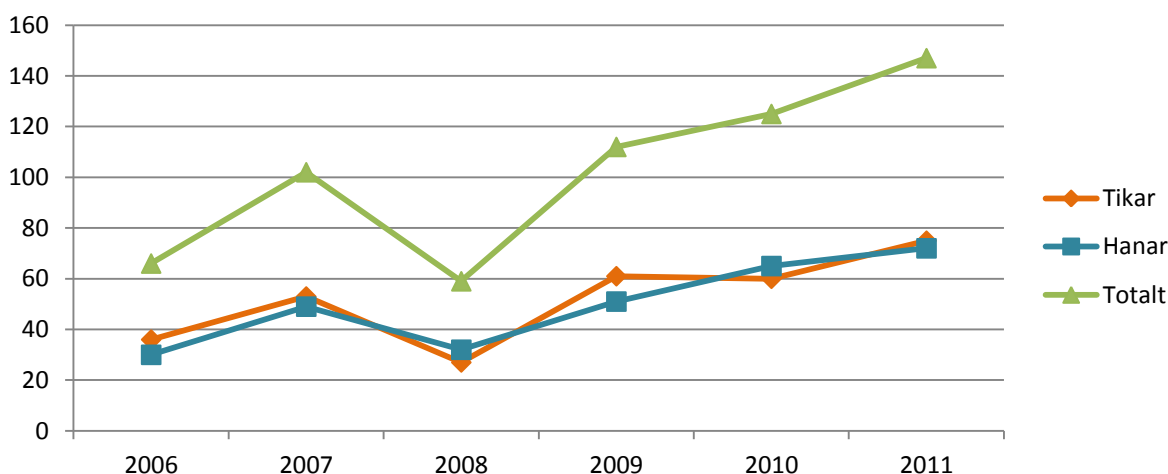
A.	Diagram registreringsstatistik	3
B.	Diagram antal registreringar	8
C.	Tabell inavelsgrad	9
D.	Diagram barnbarn	10
E.	Tabell antal vWd-testade hundar åren 2006 – 2011 registrerade hos SKK.....	14
F.	Tabell patellatestade hundar	15
G.	Diagram på föräldradjurens patellaresultat vid parningstillfället.	15
H.	Tabell ögon.....	16
I.	Tabell HD.....	17
J.	Diagram HD.....	17

NEDERLANDSE KOOIKERHONDJE

3 REVIDERING AV RASSPECIFIKA AVELSSTRATEGIER - RAS, FASTÄLLDA AV SKK 2006-10-01.

Den registreringsstatistik som låg till grund för RAS var framtagen t o m 2005. Detta år registrerades 4 kullar med 2 olika uppfödare. Under 2011 registrerades 26 kullar med 14 olika uppfödare. Antalet registrerade individer inklusive importörer var 2005 33 stycken och 2011 147 stycken. 2011-års kullar är inte jämnt fördelade mellan de 14 uppfödarna utan ett par uppfödare står för en numerär dominans. Denna dominans har varit genomgående under de år rasen fötts upp och det finns ingen tendens till att den skall minska. Detta medför att dessa uppfödares val av avelsdjur och prioriteringar har fått en stor genomslagskraft i hela den svenska populationen.

A. Diagram registreringsstatistik

Det hastigt ökande intresset för rasen har även ägt rum i flera andra länder i Europa vilket medfört att det starka beroendet av rasklubben i Nederländerna tunnats ut. Vi är dock fortfarande påverkade av ursprungslandets avel och den forskning som bedrivs på universitet i Utrecht i samarbete med nederländska rasklubben, Vereniging Het Nederlandse Kooikerhondje (VHNK).

Inför denna revidering sammanställde vi en enkät som omfattade både hälsa och mentalitet eftersom vi ville ta del av hur rasen uppfattades idag när så stor förändring i populationen skett. Enkäten fanns tillgänglig i klubbtidningen och på vår hemsida. Tidigare enkät gjordes 2005 och den låg till mycket stor del till grund för befintligt RAS. Tyvärr så fick vi inte det genvar i svarsfrekvens som vi hade förväntat oss, ett stort antal uppfödare valde att inte bidra med svar. Detta har medfört att vi inte kan lägga någon större vikt vid denna enkät.

Till grund för denna revidering ligger SKK:s avelsregister, FCI-standarderna, information från nederländska rasklubben, försäkringsstatistik och övrig information som kommit klubben till del.

I denna revidering har vi tagit bort de delar som inte är relevanta idag, delar som baseras på hälsoenkäten 2005 och inaktuell information från den nederländska rasklubben.

Utvärdering av de kortsiktiga målen, 3 år har skett 2010 och de tidigare långsiktiga målen, 10 år, skall utvärderas om 5 år och benämns som mål.

4 SAMMANFATTNING

Kooikerhondjen är ursprungligen en arbetande hund med behov av både fysisk och mental stimulans. Kooikern är ung i Sverige, första kullen föddes i mitten på 90-talet. Efterföljande år var ökningen av kullar svagt stigande men sedan 2007 så ökar antalet kullar hastigt.

Vi är fortfarande mycket beroende av populationen i omvärlden även om Sveriges population och variation ökat. Det är viktigt att aktivt försöka bredda avelsbasen.

Kooikerns mentalitet var viktig för de ursprungliga arbetsuppgifterna och måste bevaras samtidigt som hunden måste fungera i dagens samhälle. Mentaliteten innebär krav på konsekvent uppfostran och rätt information om rasen. Kooikern är frisk och sund, men de hälsoproblem som finns och nya som uppkommer skall vi bekämpa och där har vi god hjälp av bland annat det nederländska clubregistret. Exteriören skall naturligtvis följa rasstandarderna och där kan vi särskilt tänka på att proportionerna och storleken inte drar iväg. Sammantaget behövs samarbete över landsgränserna för att bevara kooikerhondjen och se till att den utvecklas åt rätt håll.

5 FÖRORD

Nedanstående text är den som står i RAS 2006. När den skrevs kunde man inte ana att rasen skulle öka så i intresse och att så många nya aktörer skulle tillkomma. Dess innehåll är till största delen fortfarande aktuellt.

Det har tagit lång tid att få fram detta arbete. Klubben är liten, men det är det många andra klubbar som också är. Erfarenheten är kanske inte så stor i vår klubb och vi har som avtalsansluten klubb till SKK ingen specialklubb.

Vi är som liten ras mycket beroende av rasklubben i rasens ursprungsland Nederländerna och är måna om goda relationer och samarbete med dem och andra länders rasklubbar. Vi har inte inom överskådlig tid möjlighet att bygga upp en egen livskraftig population av rasen i Sverige och är i mycket beroende av aveln i Nederländerna och reglerna för den för att inte isolera oss ännu mer. Det kan ändå vara av intresse att utarbeta RAS för kooikerhondje i Sverige, istället för att nöja oss och slå oss till ro med SKK:s Avelsstrategier för små populationer. Totalt sett i världen är inte kooikerhondje en liten population och det är lite så vi måste se det, som en helhet, istället för små unika delar. Till stor del handlar denna RAS om hur läget är i Nederländerna och i andra länder där rasen förekommer.

Vi ser det som en självklarhet, som därför knappt behöver nämnas, att man i dessa strategier också ska utgå från SKK:s grundregler samt andra tillämpliga bestämmelser på området.

6 BAKGRUND/ÄNDAMÅL

Denna lilla spaniel, som tidigare och fortfarande används på sitt speciella sätt vid andfångst, är en sann fågelhund.

Interimsstandarden antogs den 18 juni 1966 av "Raad van Beheer", den nederländska Kennelklubben och blev slutligen godkänd av dem 1971. FCI godkände standarden 1990. Den årliga träffen i Nederländerna för kooikerhondje spelade en viktig roll i utvecklingen av rasen. Hundar av god kvalitet föds nu upp i tillräckligt antal.

I Nederländerna var kooikerhondjen ursprungligen gårdshund, skadedjursbekämpare och följeslagare. Den användes även som lockhund vid andfångst i en eendenkooi, som är en speciell anläggning som ligger placerad vid ett vattendrag. I eendenkooien finns en flock tama änder som har lärt sig att förknippa hunden och dess högt vajande svans med matutdelning. Vid lockfångsten fungerar det så att tamänderna följer efter hunden när den visar sig. I och med detta väcks nyfikenheten hos vildänderna som då lockas med tamänderna in i fångstarmen som slutar i en nätfälla. När änderna kommit tillräckligt långt in, visar sig "kooikern" (= andgårdsmannen) och änderna flyger in i slutet av nätfällan där sortering sker. Allt sker i en tyst miljö där inga vapen används.

Den typ av hund som idag är kooikerhondje har funnits i Nederländerna i flera århundraden. På målningar av 1700-tals-mästare såsom Vermeer och Steen och på familjeporträtt från 1800- och 1900-talet finns hundar som har en påfallande likhet med kooikerhondje. Från att ha varit en relativt vanlig hund försvann den dock nästan helt i samband med andra världskriget.

Baronessan van Hardenbroek van Ammerstol, med flera, har gjort mycket stora insatser för att rädda kooikern. Hon sökte efter hundar av rätt typ med hjälp av knallar som vandrade runt, och fann tiken Tommie. Denna parades med Bennie från Friesland. Dessa tillsammans med ytterligare några uppletade hundar av rätt typ bildade basen för den moderna kooikern. Raser som kan varit inblandade i de uppletade hundarna är bland annat keeshond (avsaknad av bakbensvinklar, rullad svans), breton (stubbsvans, ticking), shetland sheepdog (tippöron), welsh springer spaniel (ticking), cavalier king charles spaniel (fläck på hjässan) och beagle (sadel). För att inte begränsa genvariationen i denna återskapade ras har en relativt stor variation av exteriören accepterats.

Kooikern är en aktiv sällskapshund med många olika användningsområden. Kooikern är ursprungligen en arbetande hund och har än idag ett stort aktivitetsbehov, vilket innebär att mental stimulans likväl som fysisk aktivitet är nödvändig. De flesta kooikrar har idag inte möjlighet att arbeta med sina ursprungliga arbetsuppgifter, men aktiviteter som idag kan passa en kooiker är agility, flyball, viltspår, svampsök, lydnad, freestyle/doggydancing, rallylydnad m.m. Kooikerhondjen älskar att få vara med sin familj och dagligen delta i de olika aktiviteter som sker.

6.1 KOOIKER I SVERIGE

Den första Kooikern kom till Sverige 1994. 1996 föddes de första valparna. Idag finns gissningsvis 850 kooikrar i Sverige och runt 18 uppfödare. Antalet födda valpar har under de flesta åren legat kring 30 stycken, men antalet är på väg att öka. Denna ökning har accelererat och 2011 registrerades 147 kooikrar. Se diagram i inledningen.

Rasklubben Svenska Kooikerhondjeklubben, SKooi, bildades 1997 och har ca 250 medlemmar. SKooi har en årlig officiell utställning, clubshow till vilken främst nederländska rasdomare inbjuds. Detta brukar vara ett tillfälle då att få se många olika hundar som normalt sett inte ställs ut. Klubben ger ut en tidning 4 gånger per år och har en hemsida. Det är via dessa kanaler som aktuell information läggs ut till medlemmarna. Klubben försöker att ha rasklubsmontrar på de stora utställningarna i Stockholm och Göteborg och anordnar träffar och andra aktiviteter. Genom åren har klubben haft avelsseminarier och konferenser med olika inriktningar och som vänt sig till antingen riktade grupper eller till samtliga medlemmar.

6.2 KOOIKER INTERNATIONELLT

Överlägset flest kooikrar finns i Nederländerna med ca 5000 stycken, men rasen finns också i Belgien, Danmark, Finland, Japan, Kanada, Norge, Schweiz, Storbritannien, Tyskland, USA och Österrike. Enstaka kooikrar kan finnas i andra länder.

Eftersom rasen är så liten är samarbetet mellan de olika länderna mycket viktigt. Nederländska rasklubbens, Vereniging Het Nederlandse Kooikerhondje (VHNK), årliga aktiviteter, som Clubshowen, kullbedömningen och aktivitetsdagen (Doedag), samlar många intresserade från flera länder som därigenom träffas och kan utbyta erfarenheter och knyta nya kontakter. Ett uppskattat arrangemang är avelskonferensen för rasklubbarna, som VHNK håller vart tredje år i samband med den årliga utställningen i november. VHNK har här tillfälle att presentera forskningsprojekt och nyheter inom rasen och rasklubbarna kan ta upp gemensamma frågor till diskussion.

Enighet råder mellan klubbarna om att det internationella samarbetet är av största vikt för rasens bevarande, men att det inte räcker enbart på rasklubsnivå, utan kanske behövs särskilt mellan uppfödare, hanhundsägare och vanliga hundägare. Förhoppningsvis kan ett större samarbete mellan klubbarna i de nordiska länderna komma till stånd de närmast kommande åren. Även om nordiskt samarbete är mycket positivt är det trots allt i Nederländerna som de flesta kooikrarna finns och där erfarenheten av rasen är längst och det ska vi försöka dra nytta av på alla vis för kooikerns bästa och därför uppmuntra fler att besöka kooikerns hemland.

6.3 CLUBREGISTRET

VHNK har ett unikt register över näst intill samtliga kooikrar som har fötts sedan rasen återskapades på 1940-talet. Idén med clubregistret är att dela erfarenheter som är till nytta för rasen. Clubregistret uppdateras numera två gånger per år. Det fungerar genom att alla, själva eller genom sin rasklubb, rapporterar in födda valpar, avvikelser från rasstandarden, som exempelvis blå ögon, resultat av utförda hälsotester, förekomst av kända ärftliga sjukdomar som exempelvis ENM, von Willebrands sjukdom, epilepsi, katarakt m.m. Även dödsorsak registreras om den är känd. Vem som helst kan skaffa sig ett eget clubregister och det finns dessutom ett hos varje lands rasklubb, så alla kooikerintresserade kan ta del av det.

De allra flesta uppfödare och kooikerägare förstår vikten av och nyttan med att clubregistret är så fullständigt som möjligt, liksom att det finns till för rasens bästa. Tyvärr finns brister genom att vissa uppfödare och rasklubbar inte rapporterar till registret. Det kan vara lätt att tro att den uppfödare som inte har några noteringar vid

sina kullar har de bästa hundarna, men det är snarare så att man inte rapporterar det som skulle kunna stå där. Clubregistret bygger på öppenhet och en vilja att dela information som kan vara till nytta för alla som är intresserade av att bevara kooikern som en frisk och sund ras.

I takt med att rasens numerär ökar så har det blivit allt svårare att manuellt hantera alla data. Eftersom rasen spridit sig till allt fler aktörer världen över så har inrapporteringsgraden minskat, de personliga kontakterna har tunnats ut. För att detta värdefulla register inte skall försvinna eller bli helt ohanterbart så kommer det att efter hand föras över till ett digitalt register som underlättar tillgänglighet och inrapportering.

7 FUNKTION

7.1 HISTORIA

Kooikern är en arbetande hund som haft många olika arbetsuppgifter. Från nära samarbete med föraren i andlockningen, till självständigt förgörande av skadedjur som sumpråttor och vildkatter och att vakta eendenkooien, liksom att fungera som sängvärmare. Kooikern behövde vara allround och ha rätt fysik, smidighet och lagom storlek, för att klara de aktiva uppgifterna.

7.2 NULÄGE

Kooikern är en aktiv sällskapshund som behöver en uppgift för att må bra. Den är en allroundhund som klarar av och trivs med flera olika aktiviteter som agility, viltspår, freestyle m.m. men fortfarande gillar att värma sängen när den för tillfället inte har någon annan uppgift.

Många är aktiva med sina hundar framförallt inom agility, lydnad, rallylydnad och viltspår, men också inom bruks och med andra aktiviteter. Många ställer också ut sin hund.

7.3 MÅL

Att bibehålla rasen som den mångsidiga och aktiva sällskapshund den är idag. Kooikerhondjen får inte övergå till att duga enbart som soffprydnad.

7.4 STRATEGI

Ordna aktivitetsträffar och aktivitetshelger runt om i landet.
Information till befintliga kooikerägare och valpspekulanter om kooikerns behov av aktivitet/arbete och hur det hänger ihop med rasens funktion i historisk tid.
Uppmuntra till besök på eendenkooier i Nederländerna.
Ha kooikerns ursprungliga funktion i åtanke vid val av avelshundar.

8 AVELSSTRUKTUR

8.1 HISTORIA

Rasen är gammal, men återskapades på 1940-talet ur några få individer. Man mönstrade in kooikerlika hundar fram till 1970-talet. På 1980-talet begränsades antalet tillåtna avelshanar kraftigt genom VHNK, men detta slog inte igenom helt som tur var. Det medförde dock att längre bak i de flesta stamtavlor förekommer en ganska stor släktskap där vissa hundar och ibland deras syskon förekommer flera gånger.

8.2 NULÄGE

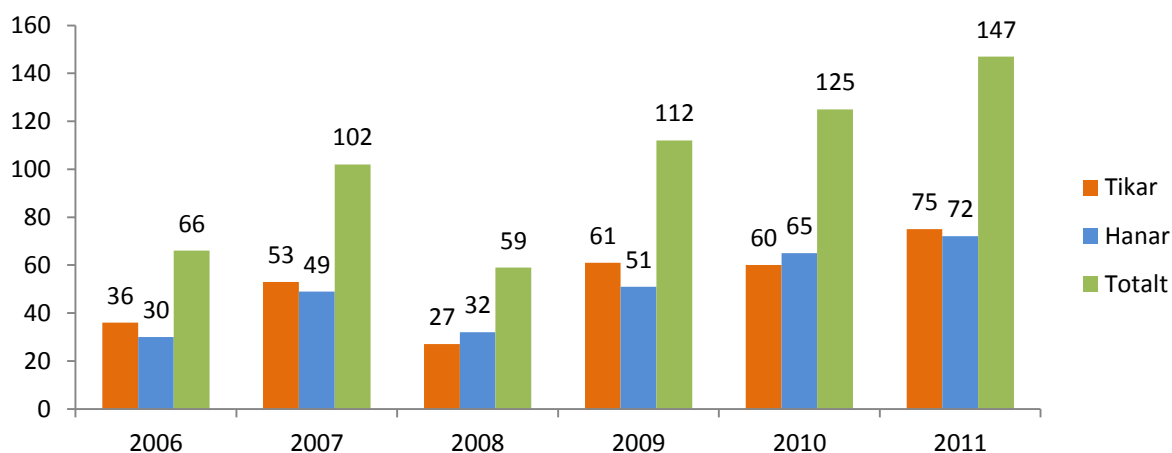
Rasens genetiska bredd är betydligt bättre än vad man kunde vänta sig. Detta upptäckte man i samband med utvecklingen av DNA-analysen för vWd i slutet av 1990-talet i Nederländerna. I Sverige är det genetiska materialet mycket begränsat, men har utökats genom ett medvetet avelsarbete där man använt sig av utländska avelsdjur och importörer. Användandet av externa individer och rasens hastiga numerära ökning har medfört att det går att finna avelsdjur i Sverige. Även exporten från Sverige gör att vår population har påverkan på kooikeraveln i omvärlden.

Reproduktionsförmågan i rasen tycks vara god med naturlig parning, dräktighet, valpning och omhändertagande av valpar. Endast ett fåtal kejsarsnitt är rapporterade. Enstaka tikar i Sverige har givit små kullar, men små kullar är inte något problem i rasen.

Under åren 2006 – 2011 så har 51 tikar haft sin första kull i en ålder av två till tre år, endast en har varit yngre. 13 stycken har haft sin första kull mellan fyra till sex års ålder. På hanhundssidan så har 9 hanar haft sin första kull under två års ålder och 23 stycken mellan två till tre års ålder och 8 stycken i ålder däröver.

Det åligger varje uppfödare att ta stor hänsyn till tikens och hanhundens psykiska och fysiska mognad. En tik bör inte användas i avel före två års ålder.

B. Diagram antal registreringar

Det är viktigt att se kooikerrasen som en helhet och inte som enskilda isolerade populationer i de respektive länderna, eftersom sådana populationer sällan är livskraftiga i sig. Samarbete över landsgränserna är av största vikt för rasens utveckling, men arbetet för att få tillgång till "nytt" genetiskt material får inte innebära att man ser mellan fingrarna så att det går ut över hälsan, för då är det nya genetiska materialet inte till nytta för rasen.

8.2.1 INAVELSTREND I SVERIGE

C. Tabell inavelsgrad

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Inavelsgrad	1 %	0,6 %	1 %	0,7 %	0,6 %	0,8 %

Statistiken är beräknad på fem generationer genom SKK:s Avelsdata. Då det inte finns data hos SKK till fem generationer från alla utländska avelshundar är statistiken inte helt tillförlitlig. Det händer även att de utländska hundarna registreras på olika registreringsnummer och dessa kommer då att räknas som olika individer vilket innebär att den noterade inavelsgraden blir lägre än den verkligen är. Undvik kraftig inavel, avelsdjur bör inte vara närmare besläktade än kusiner. Använd avelsdjur ur så många familjer som möjligt och undvik att upprepa tidigare gjorda kombinationer. Den statistik vi kan få fram idag, som endast gäller hundar som finns med i SKK:s databaser och med ofullständiga generationer ser bra ut, men går alltså inte att lita på helt. Vi måste beakta att inavelsökningen är högre än vad som anges då uppgifterna om härstamning är ofullständiga. Inavelsökning är inavelsgradens ökning från generation ett till generation fem.

SKK har en övre rekommenderad inavelsgrad för enskild kull på 6,25 %. Det är inte tillräckligt för att skapa en hållbar population och för kooikerhondje måste gränsen för inavel sättas betydligt lägre. Ett riktvärde kan vara att inavelsökningen inom en population bör ligga under 2,5 % räknat på fem generationer för att utvecklingen ska anses som hållbar och de negativa verkningarna av inavel inte alltför allvarliga.

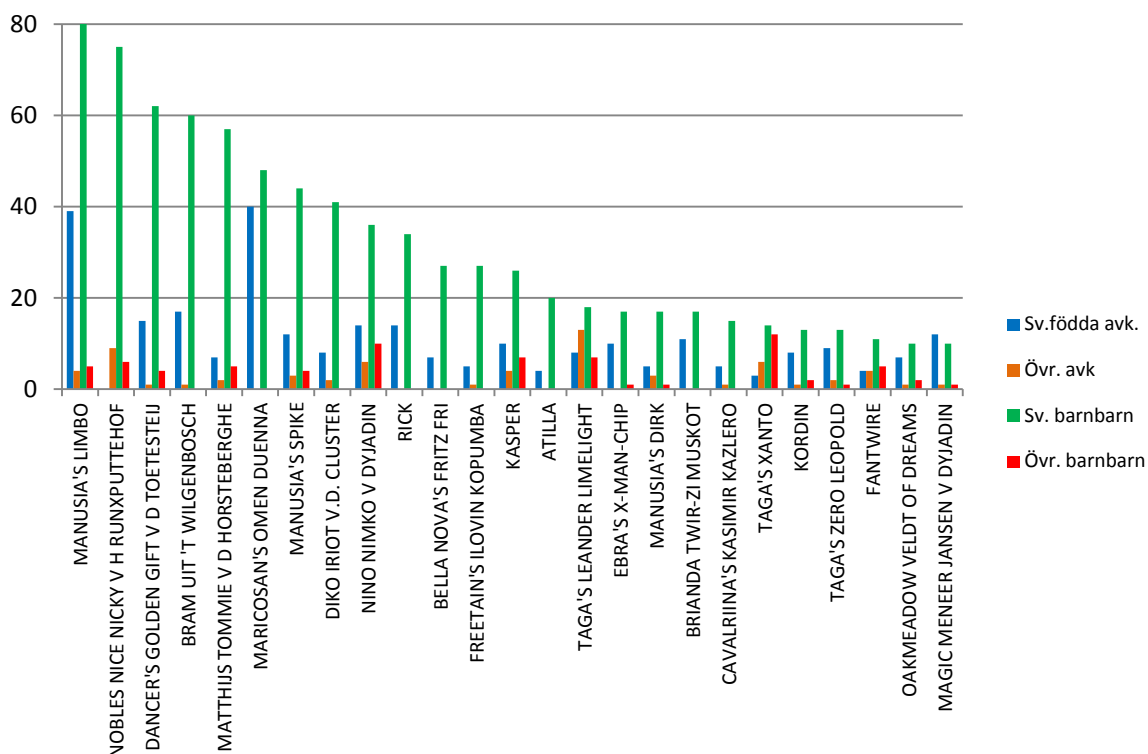
Från början hade vi av naturliga skäl en väldigt smal avelsbas i Sverige som vi dock använde maximalt och utökade genom att använda olika utländska hundar. Sedan dess har vi utökat avelsbasen väsentligt i landet, huvudsakligen genom att importera avelsdjur och använda utländska hanhundar. Vi är på god väg att skapa en bra grund, men alldeles för hög andel av de använda avelsdjuren är nära släkt med varandra, vilket illustreras av ett diagram över vilka avelsdjur som har barnbarn.

Problemet med att vissa hundar har många barnbarn är att även om antalet hundar ökat har antalet genetiska individer inte ökat eftersom de till stor del har gemensamma anlag. För att öka den genetiska variationen och därmed bredda avelsbasen är det alltså nödvändigt att söka avelsdjur vars mor- och farföräldrar inte redan har många barnbarn i Sverige. Man måste dock analysera huruvida barnbarnen blivit använda i avel. Om man endast beaktar att det finns många barnbarn och av den anledningen undviker avel på dem så är risken stor att man över tiden tar bort blodslinjer och därmed minskat avelsbredden.

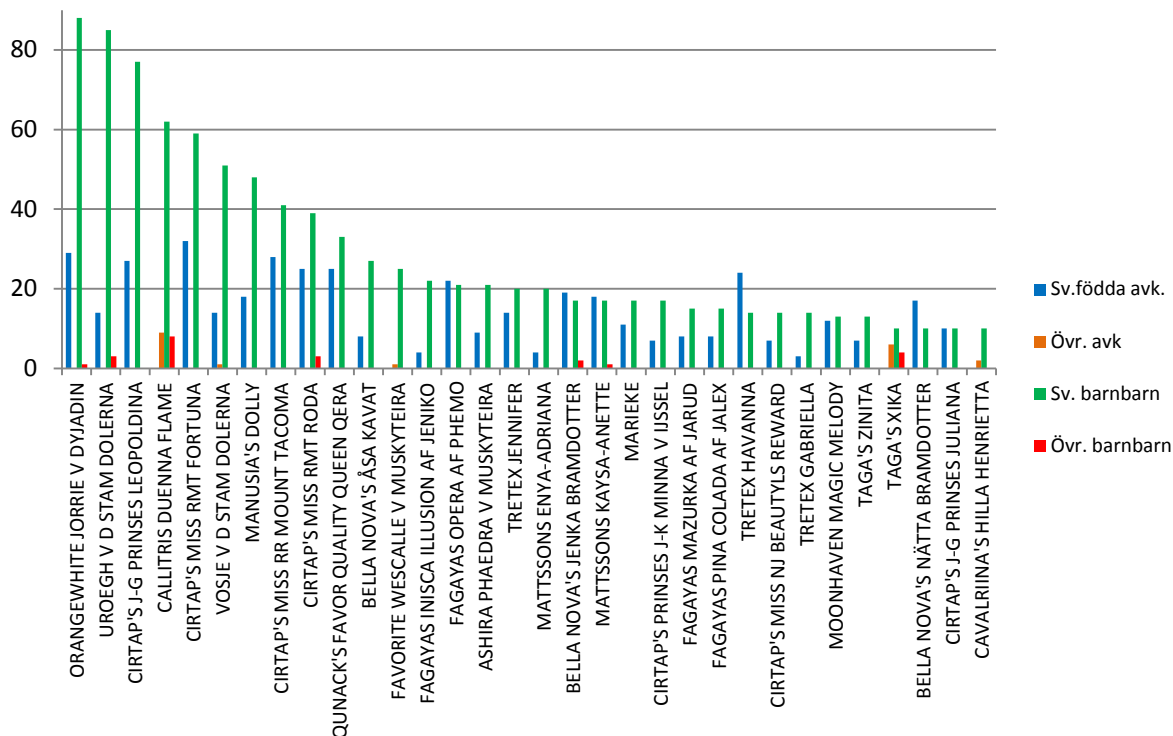
I dagens samhälle så har det blivit allt vanligare med kastration av hanar som ej är föranlett av medicinska skäl. Detta medför att ett redan begränsat avelsurval kan bli än mindre och att variationsmöjligheter kan minskas.

D. Diagram barnbarn

Hanar

Tikar

Antalet barnbarn till hanar respektive tikar ger en vägledning över vilka djurs gener som fått stor spridning i rasen. Man kan ha som riktmärke att antalet barnbarn ej bör vara fler än två gånger vad en enskild hund bör producera enligt nedanstående beräkning. Denna rekommendation kan dock aldrig vara exakt eftersom detta skulle innebära att yngre hundar i

en familjegrupp ej skulle kunna användas på grund av den avel som redan bedrivits med äldre släktingar.

Antal födda kullar 2006 – 2011 är 117 med totalt 593 valpar vilket medför ett kullsnitt på 5,1 vilket är i nivå med 2005 där kullsnittet var 5,3. 116 olika tikar och 82 olika hanar har blivit använda.

Riktvärdet för att skapa en långsiktig bärkraftig population och undvika matadoravel är att ingen hund ska lämna mer än 5 % av antalet producerade valpar i populationen under en generation, som anges som fem år. Detta gäller avkommor i Sverige.

Under femårsperioden 2007 – 2011 registrerades 545 individer vilket innebär att en hund ej bör ha mer än ungefär 27 avkommor, 5 % under denna period. Om antalet registreringar ökar de därpå kommande åren så kan hunden åter användas. ”Taket” gäller hundar som bedöms vara mycket goda avelsdjur. De flesta skall inte användas så mycket.

8.3 MÅL

Bredda den genetiska variationen i Sverige.

Behålla den goda reproduktionsförmågan.

God kunskap om avelsdjuren före avelsdebut med information om föräldradjurens och syskonens hälsostatus.

8.4 STRATEGI

Utnyttja befintliga databaser.

Uppmuntra “obesläktade” importörer och parningar mellan “obesläktade” individer.

Uppmuntra utbyte av avelsmaterial med andra länder.

Fortsatt samverkan med utländska klubbar särskilt de nordiska.

Motverka matadoravel. För att inte överanvända en hanhund bör man låta honom para sparsamt och istället sprida de kullar han får över många år.

Ökad information till valpköpare om att vara återhållsamma med att kastrera sina hundar.

Undvik kraftig inavel, avelsdjur bör inte vara närmare besläktade än kusiner vilket motsvarar en inavelsgrad på 6,25 %.

Inavelsökningen för rasen som helhet bör ligga under 2,5 %, beräknat på fem generationer.

Använd avelsdjur med så olika härstamningar som möjligt och undvik att upprepa tidigare gjorda kombinationer.

9 MENTALITET

9.1 HISTORIA

Kooikerhondjen arbetade i en tyst och avskild miljö tillsammans med sin ägare, med uppgift att locka änder och att vara gårds- och vakthund. Hunden behövde vara stabil, lugn men alert, självsäker och ha stor vilja att samarbeta med sin ägare.

En av dess uppgifter var att hålla rent från skadedjur som t.ex. vildkatter, vattenråttor, mink m.m. Detta innebar alltså att skadedjuren skulle elimineras av hunden självständigt vilket bland annat kräver skärpa, envishet, uthållighet och snabbhet.

9.2 NULÄGE

I grunden är kooikern fortfarande en arbetande hund med mycket energi som den behöver få utlopp för och den ska ha samma egenskaper som ovan, 9.1. Det är en aktiv hund som har ett stort intresse av att arbeta tillsammans med sin ägare. Kooikern är livlig och mycket lekfull och den har ett stort viltintresse, trots att det inte är någon egentlig jakthund.

Kooikern har mod och dådkraft. Den har oftast förmågan att vid rädsla "samla sig" för att undersöka det som skrämte den för att sedan snabbt avreagera. Den har också förmågan att koppla av.

Kooikern är en alert, aktiv och intelligent hund med ett gladlynt temperament och är mycket lättlärd. Den är mycket hund i sin lilla storlek och kräver en ägare som är tydlig och konsekvent för att den ska kunna formas till den följsamma och trevliga hund den är. Den är mycket lyhörd och reagerar snabbt vilket man ska utnyttja då man fostrar och aktiverar den. Det är självklart mycket viktigt att kooikern fungerar i samhället och aggression orsakad av rädsla eller överdominant beteende är självklart inte acceptabelt. Ett aggressivt beteende och extrem skygghet anses enligt standarden vara synnerligen oönskat.

Kooikern beskrevs i RAS 2006 som en hund som inte så sällan var reserverad och ibland aggressiv. Detta intryck av rasen har suddats ut mer och mer. Noterbart är att antalet hundar som tilldelas lågt pris på utställning pga mentala svagheter har minskat. I den enkät som vi gjorde 2011/2012 så är svaren genomgående att ägarna upplever sina hundar som glada med ett öppet temperament.

9.2.1 MH – MENTALBESKRIVNING HUND - MENTALTEST

Detta är det test som funnits tillgängligt och som vi hade hoppats på skulle passa rasen och kunna vara ett vägledande instrument vid val av avelsdjur. Det har visat sig att testet ej gett oss önskad information om rastypiska egenskaper. Av individer födda 2008 – 2011 har endast åtta blivit beskrivna.

SKK:s nya officiella mentalbeskrivning, BPH – beteende- och personlighetsbeskrivning hund, för alla hundar kan kanske vara det instrument vi söker och som ger en bra bild av individens samlade egenskaper. Eftersom vi inte idag har något test att tillgå så är det viktigt att det lämnas information om rasens mentalitet och de krav på hundägaren det medför gällande uppfostran, socialisering och mental aktivering.

9.3 MÅL

Bevara rasens ursprungliga särdrag och samtidigt se till att kooikerhondjen fungerar i det moderna samhället.

9.4 STRATEGI

Fortsätta informera om rasens mentalitet och de krav på hundägaren det medför gällande uppfostran, socialisering och mental aktivering.

Inte använda aggressiva eller överdrivet reserverade eller rädda hundar i avel, lär känna avelsdjuren i förväg. Noga utvärdera om individer som tilldelas lågt pris på utställning pga mentala avvikelser skall användas i avel.

Vara noggrann med att endast använda mentalt stabila avelsdjur och att även sträva efter att lära känna avelsdjuren och dess närmaste släktingar i förväg. Säg den hanhund som inte visar sig från sin bästa sida när man kommer till den med en löptik.

10 HÄLSOLÄGE

De rekommendationer som lämnas avser Sverige, övriga länder kan ha andra rekommendationer och krav. Detta innebär att man i god tid innan tänkt parning måste skaffa sig information om gällande regelverk i det land man tänker besöka.

10.1 HISTORIA

Kooikerhondjen är en frisk ras utan exteriöra överdrifter, där man har följt upp och till stor del lyckats bekämpa de få ovanliga men synnerligen allvarliga ärftliga sjukdomar som finns samt andra hälsoproblem som förekommer inom rasen.

10.2 NULÄGE

En frisk ras med möjlighet att få kontroll över de allvarliga ärftliga sjukdomarna vWd, ENM och myosit och möjlighet till överblick över statusen på övriga hälsoproblem. Under senare år har några olika sjukdomsfall med njurar rapporterats. Självklart skall allt rapporteras till Nederländerna för införande i clubregistret eftersom man via det har goda möjligheter att få överblick över rådande situation. Eventuellt kan man hitta gemensamma nämnare och kanske hitta orsakerna och därmed undvika att vi får fler fall. För att man skall kunna få så mycket information som möjligt och kunna skapa sig en helhetsbild så uppmanas uppfödarna att rapportera in hälsodata och exteriöra avvikelser till clubregistret.

10.2.1 VON WILLEBRANDS SJUKDOM (VWD), TYP 3

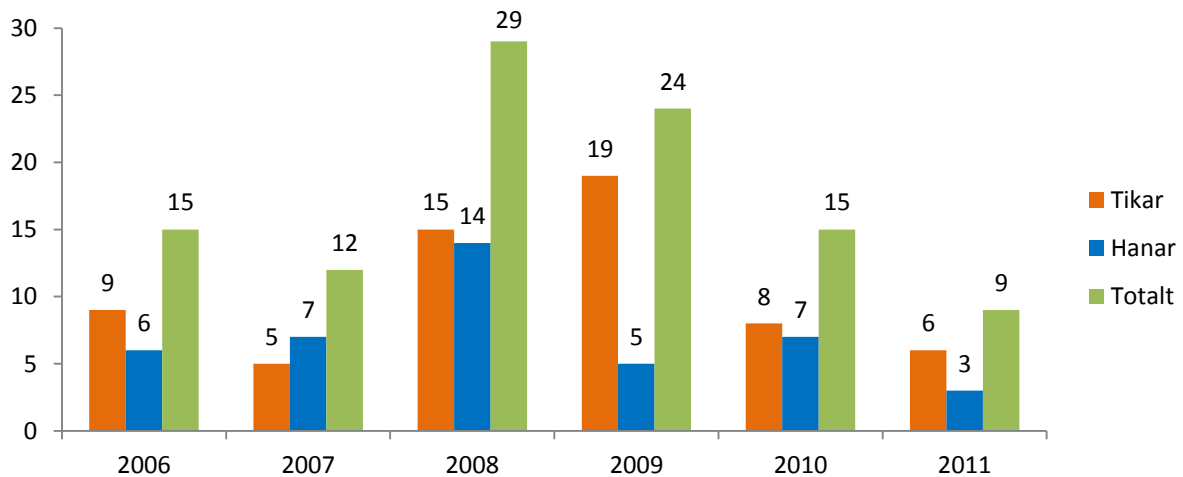
Detta är den vanligaste av de ärftliga rubbningarna i haemostasis (blödning) hos hundar. vWd är beskriven hos mer än 50 raser i USA. vWd är inte dödlig i betydelsen att hunden inte har någon chans att överleva om den har sjukdomen. En hund som lider av vWd kan dö när den får en blödning någonstans, till exempel när den tappar sina mjölkttänder, om den får ett bitsår, vid första löpet eller vid en operation. En hund med vWd kan leva i flera år om den inte råkar ut för någon blödning. Man kan därför inte se utanpå hunden att den har vWd, för allt verkar ju normalt. Indirekt är vWd en dödlig sjukdom, men inte direkt. vWd hos kooikerhondje är av den allvarligaste typen.

Genombrott har gjorts i genforskningen och fr.o.m. januari 1998 kan man med DNA-analys av blodprov hitta eventuellt anlag för vWd hos kooikerhondje. De analyser som är godkända för registrering hos SKK är de som utförs på universitetet i Utrecht eller på Laboklin i Tyskland. Rutinerna är olika för de båda laboratorierna och finns tillgängliga på klubbens hemsida. Resultat från Utrecht skall skickas in av djurägaren till SKK för registrering.

Vid årsmötet 2011 togs beslut på att vid avel bör individen vara DNA-testad för von Willebrands sjukdom (vWd) och fria från anlag eller vara av SKK klassade som hereditärt fria. Det är en ändring av det beslut som togs på årsmötet 2006 då man ansåg att endast

tillstyrka avel på testade individer. Bakgrunden till ändringen är främst att man ville underlätta att utöka bredden på avelsbasen. Under 2010 avskaffades hälsoprogrammet gällande krav på DNA-test, ett program som endast gällt sedan 1/1 2008. Idag har vi ett hälsoprogram på nivå 1 vilket innebär att resultaten registreras centralt hos SKK och det finns inga restriktioner för registrering av valpar. Sjukdomen är i princip utdöd och inga fall har någonsin noterats i Sverige och inga bärare sedan 1998.

E. Tabell antal vWd-testade hundar åren 2006 – 2011 registrerade hos SKK

10.2.2 PATELLALUXATION (PL)

Patellaluxation innebär att knäskålen (patella) kan förflyttas från sin normala position antingen utåt (lateral luxation) eller inåt (medial luxation). Avvikelsen från det normala har en komplex bakgrund. Alternativa orsaker är: utplaning av knäskålens och/eller knäledens ledyta, utplaning av lårbenets rullkammar och/eller eftergift i knäledens ledband, ledkapsel och omkringliggande muskulatur. De primära förändringarna kan även orsakas av felaktig vinkel mellan lårben och lårbenshals och/eller av onormal riktning på lårbensaxeln. Förändringarna i lårbenet kan i sin tur orsakas av felaktig mineral- eller hormonomsättning. Många hundar med patellaluxation är helt symptomfria, men felet kan ändå konstateras genom palpatorisk undersökning av knäleden. I gravare fall uppträder kronisk hálta och om knäskålen är permanent luxerad får hunden en typiskt knäande gång. Patellaluxation kan graderas på en skala från 1 - 4 där 1 är den lindrigaste avvikelsen. För att kunna bedöma patellastatus och för att få skriva ut intyg krävs att veterinären är specialist i hundens- och kattens sjukdomar.

Alla avelsdjur ska vara testade med känd status och giltigt intyg före parning för att valparna ska få registreras hos SKK, hälsoprogram nivå 2, vilket innebär krav på centralt registrerat resultat avseende specifik sjukdom. Detta hälsoprogram har blivit utvärderat 2007 och man kom då fram till att det skulle fortgå eftersom man fann ett samband mellan avelsdjurets status och avkommans resultat. Vi kan se att merparten av de undersökta hundarna har utmärkta patellor vilket kan bero på att endast individer med bra resultat använts i avel. Vi har ett mycket litet statistisk material att tillgå och därför anser vi det vara viktigt att befintligt hälsoprogram fortgår ytterligare en femårsperiod varefter en ny bedömning görs. Det finns alltså inget krav i SKK:s hälsoprogram på en viss status för att valparna skall kunna registreras. En hund med patellaluxation kan alltså gå i avel, men i enlighet med SKK:s

grundregler kan naturligtvis inte en hund som lider av sin PL, eller har opererats för det, gå i avel. Om man använder en hund med PL i avel bör man göra en utvärdering av valparnas PL-status innan hunden används i någon större omfattning. Ungefär 90 % av de undersökta hundarna är utan anmärkning och de anmärkningar som finns är av lindrig art.

F. Tabell patellatestade hundar

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
patella, ua	22	14	14	28	37	30
patella, lateralt grad 1	1	1	1	0	0	0
patella, mediant grad 1	2	1	1	5	2	2
patella, mediant grad 2	2	0	0	1	0	0

G. Diagram på föräldradjurens patellaresultat vid parningstillfället.

Kombinationer 2006 – 2011 notera att hundar med okänt resultat är utländska och med stor sannolikhet är ua eftersom utländska klubbar också kräver godkänd patellastatus före avel.

Föräldradjur		Kullar födda					
Kombinationer		2006	2007	2008	2009	2010	2011
patella, ua	patella, ua	5	6	4	13	16	19
patella, ua	patella, lateralt grad 1					1	1
patella, ua	patella, mediant grad 1	3	2	1	1	2	1
okänt	patella, ua	5	7	9	7	5	4
okänt	patella, mediant grad 1		1	1	2		1

10.2.2.1 SKooi:s rekommendationer för avel avseende PL

Patellastatus ska vara känd och vara utan anmärkning eller grad 1 och undersökningen vara gjord tidigast vid ett års ålder. Om hund med grad 1 används ska den andra hundens patellor vara utan anmärkning.

10.2.3 ÖGON

Rasen är mycket frisk vad gäller ärftliga ögonsjukdomar vilket illustreras av nedanstående tabell. En tanke är att ögonundersökning kan anses vara onödig men eftersom rasen är återskapad av många olika raser så anses det vara bra att på ett tidigt stadium bli observant på eventuella defekter.

2010 så infördes en utökning av de punkter som undersöks i samband med ögonundersökning bland annat skall det noteras om distichiasis (felriktade ögonhår som skaver mot hornhinnan) föreligger. Detta är en defekt som förekommer i rasen och anses vara ärftlig och skall beaktas innan avel.

10.2.3.1 SKooi:s rekommendationer för avel avseende ögon

Ögonundersökning bör vara gjord tidigast vid ett års ålder med resultatet utan anmärkning och om anmärkning föreligger så skall den vara noterad som ej ärftlig. Det kan finnas ärftliga ögon diagnoser som ej är något hinder för avel enligt de generella bedömningar som SKK gjort. Sammanställning av dessa kan man finna på baksidan av ögonundersökningsprotokoll. Resultatet skall vara känt före parning.

H. Tabell ögon

Gamla protokollet	2006	2007	2008	2009	2010	2011
öga ua	35	28	35	42	47	31
icke ärftlig katarakt	2	0	0	0	0	0
Nya protokollet						
öga ua						9

10.2.4 HEREDITARY NECROTISING MYELOPATHY (ENM)

Sedan många år har man i Nederländerna varit medvetna om att ärftlig nekrotiserande myelopati finns i rasen. ENM-symtomen visar sig i tidig ålder och de flesta med sjukdomen avlivs före 2 års ålder. ENM är en neurologisk sjukdom som även kallas kooikerförflamning och de första symtomen kan vara en försämring av koordinationen av framförallt bakbenen. Detta är en mycket ovanlig sjukdom och i Sverige har inte något fall blivit diagnosticerat.

Helt nyligen har man vid Universitetet i Utrecht där forskning pågått lyckats identifiera två avsnitt i arvsmassan som tillsammans alltid finns i omedelbar närhet av den förmodade ENM-genen. Arbetet kommer att fortsätta för exakt identifiering av mutationen men under tiden finns ett praktiskt prov tillgängligt. Genom att identifiera dessa två genregioner är det nu möjligt att identifiera en ENM-bärare med hög grad av sannolikhet med ett markörtest. När sjukdomsgenen är funnen kommer samtliga markörtestade hundar att testas om i Utrecht. Ägaren samt VHNK kommer att få resultatet sig tillsänt. Alltså kommer man inte att behöva skicka in ny remiss när det är klart.

Ett markörtest är ett indirekt test för ett sjukdomsanlag och används då forskarna ännu inte har kunnat identifiera den exakta genförändring som orsakar en viss sjukdom. Istället utnyttjar man en påvisad koppling mellan en så kallad DNA-markör och en sjukdomsgen. Denna markör ligger ofta mycket nära den genförändring som orsakar sjukdomen och nedärvs därför tillsammans med sjukdomsgenen. Säkerheten av markörtestet beror på hur nära kopplade markören och sjukdomsgenen är. Det finns markörtest som har en effektivitet på 95% och däröver, men även de som ligger nedåt 85%. Det innebär att 5-15% av testerna kommer att ge ett felaktigt svar.

Enligt SKK:s grundregler får DNA-testad anlagsbärare endast användas i avel tillsammans med hund som är DNA-testad fri/clear eller hereditärt fri. Observera att ett markörtest innebär ett mer osäkert resultat än ett mutationsspecifikt. Hund med testresultat affected får inte användas i avel.

SKK:s DNA-grupp uttrycker att en grundläggande princip är att tester som ej är vetenskapligt publicerade inte kan anses vara validerade. Rekommendation till SKkooi är att avvakta tills en säkrare dokumentation finns tillgänglig.

10.2.4.1 SKkooi:s rekommendationer angående ENM

I dagsläget lämnas inga rekommendationer eftersom forskningen fortfarande pågår.

10.2.5 (POLY)MYOSITIS

En autoimmun sjukdom som orsakar kronisk inflammation i en eller flera muskler vilket medför en muskelsvaghet. Myositis är en progressiv sjukdom men mycket dålig prognos. Sjukdomen anses vara ärftlig och man har noterat en uppgång. Forskning om den genetiska orsaken pågår vid Universitetet i Utrecht. Detta är en sjukdom som inte har en bred spridning, men enstaka fall har diagnosticerats i Sverige.

10.2.6 NJURPROBLEM, RENAL DYSPLASI, RD

RD är en utvecklingsrubning av en fortskridande kronisk njursjukdom. 1998 rapporterades det från Universitetet i Utrecht att man diagnostiserat unga hundar med RD. När unga individer insjuknar i njursjukdom och avlider tidigt så är det ej så vanligt förekommande att det fastställs vilket njurfel hunden har. Detta medför att man endast kan fastställa att njurfel inte så sällan förekommer men att det ej går att säga vilken typ av fel.

Arvsgången har inte kunnat fastställas men eftersom sjukdomen är allvarlig kan följande rekommendation (SKK) tillämpas i avelsarbetet. Den affekterade hunden skall inte användas i avel. Båda föräldrarna till den affekterade hunden kan anses vara sannolika nedärvare av en ökad risk för att utveckla njursjukdomen och bör fortsättningsvis inte användas i avel. Redan producerad avkomma till affekterad hund bör inte användas i avel.

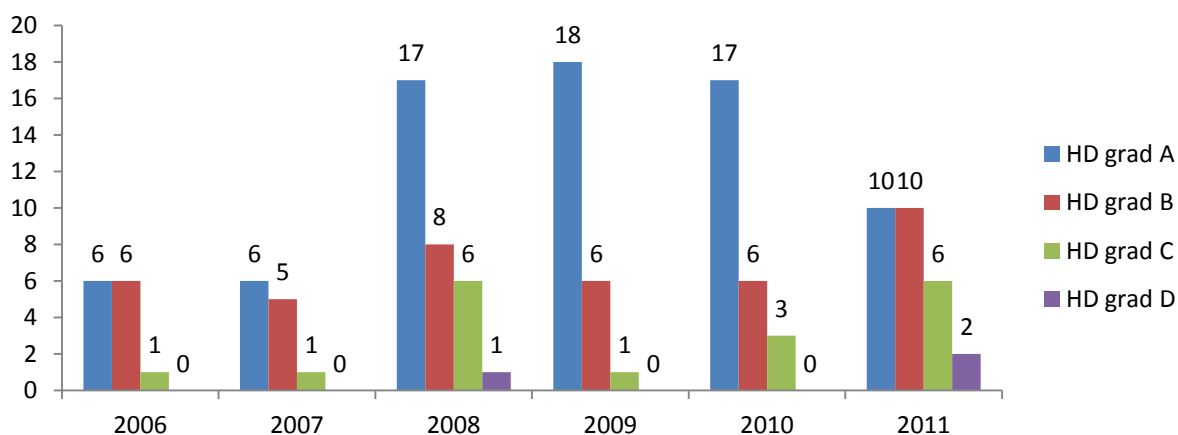
10.2.7 HÖFTLEDSDYSPLASI, HD

Resultaten registreras centralt hos SKK. En del väljer att röntga sina hundar innan avel, men klubben har det inte som något krav innan avel. Resultaten varierar mellan åren. Underlaget är litet och svårt att analysera.

I. Tabell HD

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
HD grad A	6	6	17	18	17	10
HD grad B	6	5	8	6	6	10
HD grad C	1	1	6	1	3	6
HD grad D	0	0	1	0	0	2

J. Diagram HD

10.3 MÅL

Bibehålla rasen frisk och arbeta för att minimera förekomsten ärftliga sjukdomar och andra hälsoproblem. Det finns inget som tyder att hälsoproblemen ökat under perioden. Bibehålla rasens goda ögon- och patellastatus.

10.4 STRATEGI

Uppmuntra uppfödarna att noga väga in eventuella hälsoproblem innan avel och att utföra önskade tester innan parning.

Inhämta information om föräldradjurs och syskons hälsostatus.

Ögon- och patellaundersökning görs före avel enligt SKooi:s rekommendationer enligt punkterna 10.2.2.1 och 10.2.3.1.

Följ SKK:s generella rekommendationer.

11 EXTERIÖR

Kooikerhondje skall vara en fläckig hund, aktiv med ett livligt temperament. Den skall vara harmoniskt byggd med en nästan kvadratisk kroppsbyggnad. Kroppslängden skall vara något längre än mankhöjden. Skallens längd skall vara i det närmaste lika med noslängden. Rasen har en glänsande päls, vackert tecknad med fina behäng och den har också en svans med väl utvecklad fana. Välavgränsade och rent orangeröda fläckar på vit botten. De färgade partierna skall dominera. På huvudet skall en blås av vitt föredras. Kindpartierna skall vara färgade. Rörelserna skall vara flytande och fjädrande, utan höga lyft.

Den nya standarden från 2011 är mer exakt om vad som gäller de svarta inslagen. Långa svarta fransar på örönspetsarna är synnerligen önskvärt, en svart ring på svansen är tillåtet och några svarta strån i de orange-röda fälten accepteras. Pälsen skall vara naturlig och otrimmad.

11.1 HISTORIA

Eftersom rasen har återskapats ur några få individer och med hjälp av individer från andra raser (se under Bakgrund/Ändamål) har en ganska stor exteriör variation varit tillåten länge. Man har prioriterat andra egenskaper och rastyp före exempelvis storlek.

11.2 NULÄGE

Rasen ser likadan ut i alla länder där den förekommer och ungefär samma problem finns i alla länder. Stora hundar och lågställda/långryggade hundar är relativt vanligt förekommande. I Sverige håller hundarna från god till utmärkt kvalitet där några har utmärkt sig på utställningar i Nederländerna och i övrigt utomlands.

Under 2011 fastställdes en ny standard för rasen där den ideala mankhöjden anges för hane till 40 cm och tik 38 cm med tillägg att 2 cm över och 3 cm under idealthöjd tolereras. Dessa nya måttangivelser har förskjutit gränserna uppåt vilket kan innebära att mankhöjden på sikt kommer att öka generellt i rasen. Då detta inte är önskvärt bör man i aveln väga in storleken.

11.3 MÅL

Rasen skall i storlek och proportioner följa rasstandarderna. Det är en ras utan exteriöra överdrifter vilket är synnerligen viktigt att bevara.

11.4 STRATEGI

Vara uppmärksam på proportioner och storlek i avelsarbetet.

Fler svenska hundar ställs ut för rasspecialister, främst genom att domare som är rasspecialister bjuds in att döma på SKooi:s utställningar, som ett led i avelsutvärderingen. Information till svenska domare, genom bland annat det domarkompendium som färdigställdes 2008.

Samarbeta med övriga kooikervärlden för att på så sätt vara delaktiga i utvecklingen av rasen inom ramen för den standard som gäller.

12 UPPFÖLJNING AV RAS

RAS skall kontinuerligt följas upp och vara ett levande dokument. Vidare skall på årsmötet redovisas hur avelsarbetet bedrivs inom klubben i förhållande till klubbens RAS. En förutsättning för detta är att uppfödarna meddelar klubbens avelsansvarige uppgifter om de parningar som gjorts under året, kullar som fötts och sjukdomar och dödsfall. Enklast är att detta sker löpande under året. Uppgifter om kullarna redovisas också till nederländska rasklubben VHNK för publicering i clubregistret.

För att RAS skall vara ett levande dokument kommer uppföljning att krävas. Revidering av RAS skall ske med ungefär 5 års mellanrum.

13 SAMMANFATTANDE MÅL

Väcka intresse för och främja avel av mentalt och fysiskt sunda hundar.

Verka för en ökad genetisk variation.

Bibehålla den rastypiska mentaliteten.

Verka för en god hälsa som möjliggör ett långt liv utan hälsostörningar.

Bibehålla en funktionell exteriör med rastypiska detaljer.

14 FÖRANKRING

Information till klubbens medlemmar har lämnats via klubbtidning, hemsida och raskonferens. Vi startade med att informera i vår tidning nr 2 2011 om att en revidering skulle ske och med uppmaning om att åsikter emotsågs. I detta nummer bilades en enkät omfattande hälsa och mentalitet. Denna enkät lades senare även ut på vår hemsida.

I de tre första numren 2012 av vår tidning informerade vi åter om revideringen av RAS och om kommande raskonferens med huvudinriktning på RAS revideringen.

I slutet på september la vi ut ett första utkast av reviderat RAS på vår hemsida och bad om åsikter. Detta utkast blev sedan genomgången på raskonferensen där 17 personer deltog varav merparten var uppfödare och avelshundsägare. Efter denna genomgång och de åsikter som kommit in från övriga medlemmar och intressenter så fick vi fram ett nytt förslag som lades ut på hemsidan för att åsikter skulle kunna lämnas.

Vi anser att arbetet har en bred förankring hos landets uppfödare och klubbens medlemmar genom det sätt vi informerat och arbetat.

15 KÄLLOR

Enkät till samtliga kooikerhondjeägare i Sverige utskickad och insamlad under 2005 med mycket god svarsfrekvens, ca 80 %

Enkät 2011/2012

SKK Avelsdata, uppgifterna är från 2011

SKK Hunddata

Vereniging Het Nederlandse Kooikerhondjes (VHNK:s) avelsråd

VHNK:s Clubregister

Het Kooikerhondje. Vriendenboek van de Vereniging Het Nederlandse Kooikerhondje
uitgave van de Vereniging Het Nederlandse Kooikerhondje

The Dutch Breeds. Publication of the Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in
Nederland. Bas Bosch. 2002 Amsterdam.

FCI-standarden